Schneider, Josef
Poznámky k námitkam proti Bělohoubkovým zkouškám Rukopisu královdvorského

RUKOPISNÁ KNIHOVNA.

ČÍSLO 1.

POZNÁMKY K NÁMITKÁM PROTI BĚLOHOUBKOVÝM ZKOUŠKÁM RUKOPISU KRÁLODVORSKÉHO.

NAPSAL

PROF. JOSEF SCHNEIDER.



NÁKLADEM INŽ. JOS. BAREŠE. / TISKEM ČESKÉ GRAFICKÉ UNIE A. S. V PRAZE.

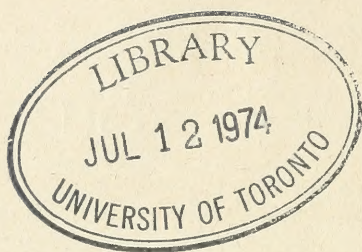
1921.

POZNÁMKY K NÁMITKAM PROTI BĚLOHOUBKOVÝM ZKOUŠKÁM RUKOPISU KRÁLODVORSKÉHO

NAPSAL

PROF. JOSEF SCHNEIDER

NÁKLADEM INŽ. JOS. BAREŠE.
TISKEM ČESKÉ GRAFICKÉ UNIE A. S. V PRAZE
1921



Československé veřejnosti!

Společnost přátel Staroslovanských památek v Praze zahajuje tímto dílem vydávání obranných Rukopisných prací, jimiž staroslavné naše Rukopisy mají býti po 30letém spánku osvobozeny a národu opět navráceny.

Činíme tak u vědomí, že plníme svoji nejsvětější povinnost vůči své osvobozené vlasti i vůči zvěčnělým a dosud žijícím obráncům a ctitelům drahocenných odkazů naší dávné minulosti.

Při tomto svém konání řídíme se sokolským heslem: Ni zisk, ni slávu! Akce naše jest čistá, prostá všech sobeckých zájmů, proto jest i silná a zaručuje plný úspěch.

Naše osvobozovací Rukopisná akce zahájena byla ještě ve světové válce r. 1917 na paměť staletého nalezení Rukopisu Královdvorského vydáním „Rukopisného Jubilea" podepsaným po předcházejících pracích prof. Jos. Oščádala, Davorina Žunkoviče, š. r. Václava Horáka, prof. Dra Lad. Píče a j.

Práce prof. Jos. Schneidra zaslouží pozornosti naší veřejnosti, neb po mém soudu jediný on byl s to jako bývalý asistent prof. Ant. Bělohoubka, aby velkolepou jeho práci obhájil a očistil. Obrana Bělohoubkova stojí zde nedotčena lidskou zlobou se všemi svými důsledky, jež vyplývají z konečného jeho posudku:

Rukopis Královdvorský chová se po stránce mikroskopické a mikrochemické v podstatě tak jako nepochybně starobylé rukopisy z věku, do něhož se klade.

Správnost konečného posudku Bělohoubkova potvrzuje se novými badáními o nálezu RK, filologicky vyvrácením námitek Gebauerových, jakož i jinými závažnými důkazy, svědčícími o pravosti Rukopisů Královdvorského i Zelenohorského.

Jsme pevně přesvědčeni, že velká Rukopisná pravda zvítězí a jsme odhodláni vykonati vše, abychom utlačené pravdě k vítězství dopomohli v zájmu celonárodním, zvláště pak naší mládeže, kteráž po desítiletí vychovávána jest v nenávisti a opovrhování těmito drahocennými odkazy dávných našich předků.

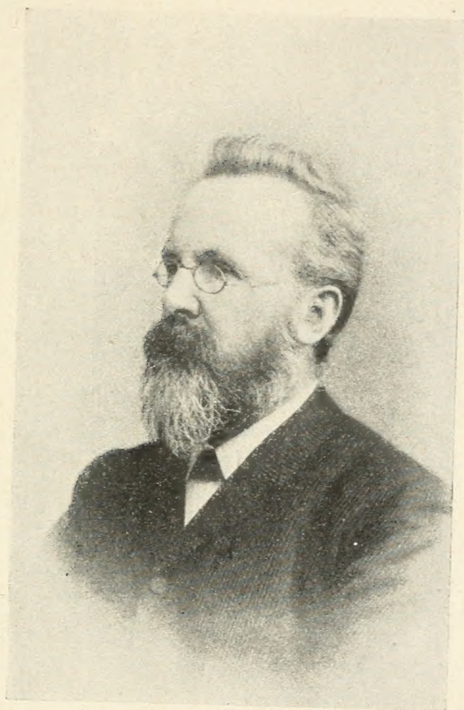
Naší mládeži sluší *důrazně* připomenouti zlatá slova velkého přítele českého národa prof. E. Denise, pronesená dne 29. listopadu r. 1920 k českému studentstvu na Žofíně v Praze:

„*Milujte vlast!* Milujte vědu! Milujte lid! *Vlast především, neboť ona nás spojuje s předky, s duchem velké národní minulosti, s pokolením budoucím. Pokrok musí vyrůstati z národních tradic* a jen na tomto základě jest možno pracovati pro lidstvo. *Věda má sloužiti životu.* Nemyslete na ni bez souvislosti k životu a *nezapomeňte nikdy toho, o čem nám vypravuje historie: že státy, v nichž národní cit byl oslaben, upadly do bezmocnosti, zmatku a katastrofy.* Když milujete a budete milovati vědu, která má sloužiti k rozmnožování lidského bohatství, k poznávání pravdy, *zachovejte si také lásku pro ten kus země, na němž jste se narodili, v němž odpočívají vaši předkové a kde si postavíte svou národní budoucnost.*"

Za

Společnost Přátel Staroslovanských Památek

inž. JOS. BAREŠ.



PROF. ANTONÍN BĚLOHOUBEK
po rukopisném sporu.

Ti, kdož jsou přesvědčeni o pravosti rukopisu Královédvorského, toužebně očekávají den, kdy se naše milované památky vrátí národu, aby rozněcovaly zase mládež a posilňovaly staré svou krásou.

RK odstraněn byl ze škol brzy potom, když byl prozkoušen chemicky a mikroskopicky Antonínem Bělohoubkem, profesorem české techniky (* 28./4. 1845, † 24./12. 1910). Ačkoli byl výsledek zkoušky pro pravost co nejpříznivější, a jen bylo nalezeno, že byla vyspravena jedna úvodní písmena v nové době, přece bylo zkoušek Bělohoubkových užito k nesprávným výkladům jejich smyslu a k prohlašování RKého za padělek.

Spisek tento má odborníkům směrů jiných ukázati bezpodstatnost námitek proti zkouškám Bělohoubkovým a povzbuditi je, aby podobně zpracovali námitky proti rukopisu po stránce jiné, své, aby tak očištěn byl tento náš klenot národní od nezasloužené hany úplně.

Pokud se týče věcí jiných, než jest pravost RKkého, měli snad pochybovatelé v něčem pravdu. Ukážou to nejlépe dějiny RKého před jeho nálezem, které se začínají již vyjasňovati. —

Byv od 1888—1890 a od 1891—1894 Bělohoubkovým asistentem a pak s ním až do jeho smrti ve styku, mohu vyložiti i místa, která by jiným byla nejasna.

Kéž by nebylo již třeba velikých nákladů na obrany, a vše se raději věnovalo na dětská, lidová i ozdobná vydání samého rukopisu, aby se mohl celý národ bez ohledu na povolání a politické přesvědčení ve svornosti a lásce z něho radovati!

Doufejme, že zahájené zkoušky rukopisu Zelenohorského potvrdí i jeho pravost. Radujeme se alespoň, že jej máme celý, ježto „Sněm“, za zbytek předešlé básně pokládaný, jest koncem tohoto rukopisu.

V Praze, 7 srpna 1920.

Josef Schneider.

ZKRATKY.

RK = rukopis Královédvorský.
Č = Časopis musea království Českého.
A = Athenaeum.
B = Antonín Bělohoubek
G = Jan Gebauer.
W = Jan Wislicenus.
[illegible] = tamže.

PRAMENY.

(V hranaté závorce jest značka knihovny Musea Českého.)

1. Přednešení jednatele ve valném shromáždění společnosti Musea král. Českého dne 16. ledna 1887. Č. 1887. LXI. str. 137. [68 C 1].
2. Zpráva o chemickém a drobnohledném ohledání některých rukopisů musejních. Č. 1887, LXI. 301—435. [68 C 1.]
3. Prof. Dr. Jan Gebauer: O chemické a mikroskopické zkoušce RKého. 1./2. 1887. A. z 15./2. 1887, IV. 157. [69 B 135.]
4. Jak cizina soudí o t. zv. obhajování RK. a RZho. A. IV. z 15./2. 1887, str. 169. (4. Dr. Vondrák) [69 B 135].
5. Listárna redakce. O chemické zkoušce rukopisů atd. t. 171, sl. l.
6. Listárna redakce. P. Z. + v M. t. 172, sl. p.
7. „ „ H. F. t. 174, sl. p.
8. „ „ R. S. t. 204, sl. p
9. „ „ H. F. t. 204, sl. p.
10. Justinus: Alttschechisches Berlinerblau, Bohemia 24./2. 1887 LX. č. 55. [bez čísla.]
11. Ant. Bělohoubek: O chemické a mikroskopické zkoušce RKho. 12./3. 1887. Osvěta XVII., I. díl, 374. [67 C 4.]
12. O chemické zkoušce RKého. (Přednáška prof. A. B. v Československé Jednotě 24. t. m.) Národní Listy r. XXVII., č. 84. z 26./3. 1887, pr. str. 1. [bez čísla.]
13. Chemische Untersuchung der Königinhofer Handschrift. Politik, r. XXVI., sv. II., č. 85., str. 3., z 26./3. 1887. [bez čísla.]
14. Prof. Dr. Jan Gebauer: O chemické a mikroskopické zkoušce RKho. Čl. II. z 30./3. 1887. A. z 15./4. 1887, IV. 205. [69 B 135.]
15. Pokračování: Čl. III. z 30./5. 1887. A. z 15./6. 1887, IV. 291. [69 B 135.]
16. Prof. Dr. J. Gebauer: Chemische und mikroskopische Prüfung der Königinhofer Handschrift 12./4. 1887. Archiv für slavische Philologie 1887, 152. [78 D 25.]

17. Listárna redakce A. z 15./4. 1887, IV. 234 [69 B 135.] P. V. B.
18. ,, ,, ,, 235 ,, P. R. R.
19. ,, ,, ,, ,, ,, P. S. +
20. ,, ,, ,, ,, ,, P. T. N.
21. ,, ,, ,, ,, ,, P. F. Z.
22. ,, ,, ,, ,, ,, P. R.
23. ,, ,, ,, ,, ,, P. St. M.
24. ,, ,, ,, ,, ,, P. T.
25. ,, ,, ,, ,, ,, P. X.
26. ,, ,, ,, ,, ,, P. M.
27. ,, ,, ,, 236 ,, P. J. A.
28. ,, ,, ,, ,, ,, P. a + b.
29. Prof. Dr. Jan Gebauer: O chemické a mikroskopické zkoušce RKho. Čl. 4. z 13./12. 1887. A. z 15./12. 1887, V. 72. [69 B 135.]
30. Dr. Julius Stoklasa. O chemické a mikroskopické zkoušce RKého. Národní Listy z 25./12. 1887, č. 354, II. př., str. 1. [bez značky.]
31. Listárna redakce. O chem. a mikr. zkoušce r. Kho. A. z 15./1.,1888, V. 123. [69 B 135.]
32. Dr. Julius Stoklasa. O chemické a mikroskopické zkoušce RKého. II. Národní Listy z 22./1. 1888, č. 22., př. str. 1. [bez značky.]
33. Generalversammlung der Museumsgesellschaft. Politik z 23./1. 1888, r. 27., sv. I. č. 23., str. 2. [bez značky.]
34. Ant. Bělohoubek: O chemické a mikroskopické zkoušce RKho. Pojednání II. Osvěta, květen 1888, XVIII., díl I., 466. [67 C 4.]
35. Prof. Dr. Jan Gebauer: O chemické a mikroskopické zkoušce r. Kho. Čl. 5. 1./5. 1888. A. z 15./5. 1888, V. 233. [69 B 135.]
36. Dozvuky ke sporu o R. K. Z. 15./6. 1888 A. V., 250, 255. [69 B 135.];
37. Ant. Bělohoubek: O chemické a mikroskopické zkoušce RKho. Pojednání III. Osvěta, 1888, XVIII., díl 2., 638. [67 C 4.]

VŠEOBECNÉ NÁMITKY.

Citáty vybírané mají jen na příslušná místa upozorniti, na která se poznámka vztahuje. Pro přesné pochopení smyslu jejich jest třeba sáhnouti po uvedených pramenech, jež jsou vesměs přístupny v musejní a v universitní knihovně v Praze.

A. IV. 158, ř. 9—10 a 16—17.

... Nynější zkouška chemická a mikroskopická nenalezla nijakého svědectví a nepodala nijakého důkazu, že by RKý byl bezpečně starý ...

Zkouška B-ova nepodala však také žádného bezpečného svědectví, že by RK nebyl pravý. Nepodala toho důkazu o pravosti, který od ní žádal G., ale nálezy podstatné mluví pro pravost.

t. 159, ř. 31—32.

... musili by ... podati *důkaz bezpečný*, že RKý je pravý a přesný, že *musí býti starý a nemůže býti nový*.

V daném případě může každý přímý důkaz býti jen relativní a podmínečný. V chemických důkazech nelze si způsob vždy předepsati a znalec musí vycházeti od daného předmětu.

t. ř. 19 zd.

... v tom, co jmenovaní pp. zkoumatelé nalezli, důkazu ... žádaného není.

V nálezech jest plno dat, která chemika vedou k posudku pravosti příznivému.

t. 161 ř. 19—20.

Nepodobá se, že by chemie a mikroskopie vůbec byly s to, dokázati pravost a stáří nějakého rukopisu podezřelého.

Nelze napřed zajistiti, že v každém případě bude možno chemicky a mikroskopicky zjistiti pravost a zejména — se žádanou určitostí — stáří. Proto B. zakládal zkoumání co nejšíře a připravoval práci pro následovníky návody co nejpodrobnějšími.

t. ř. 27—35.

. . . bylo by potřebí,
aby zkoumatelé měli jeden anebo raději několik rukopisů z roku 1817, a jeden nebo raději několik rukopisů ze stol. XIVtého; . . .
aby oboje . . . mimo stáří byly stejné s RKým, to jest:
aby byly psány na pergameně tak starém . . .
také kvalitativně takovém a
tak připraveném . . .; . . .
touž tekutinou . . .;
aby spotřebované kvantum té tekutiny bylo na stejných prostorách . . . stejné a takové jako v RKém;
aby písmo bylo všude stejně a tak hluboko perem vryto jako v RKém;
aby oboje rukopisy od napsání svého do dnešního dne byly podlehaly týmž vlivům zevním jako RKý, a nijakým jiným.

Vyhověti požadavkům těm jest nemožno, na př. nebylo lze psáti r. 1817 a ve XIV. století týmž inkoustem a perem. Proto se i na jiných místech v požadavcích slevuje.

t. 171, sl. I. ř. 6—3 zd.

Po . . . nepravdivém vyhlášení Musejní zprávy dostali jsme . . . dotazy . . .

Pravdou jest však, že neshledáno ničeho, co by podvrženost dokazovalo, ježto bylo přirozené, že se barvy i zlato začátečních písmen vyspravovaly.

t. 172, sl. I. ř. 9—12.

. . . stáří . . . nedá se určiti přesně, protože mohly na rukopis nějaký různé vlivy pusobiti, . . .

Že se stáří přesně určiti nedá, hlásá a opakuje celá B-ova zpráva.

t. ř. 24—25.

Chemikovi nezbývá vlastně nežli analyse inkoustu a barviva . . .

Barviva písmen začátečních jsou vzhledem ku vyspravování a obnovování nerozhodující.

t. ř. 29—32.

Chemie . . . bezpečně může konstatovati podvrženost rukopisu, nalezne-li v něm . . . látku, o které se bezpečně ví, že se jí neužívalo v době, do které se rukopis hlásí.

Jak se právě u RKého ukázalo, není nalezení novodobé látky v každém případě důkazem podvrženosti; mohla se látkou tou jen opravovati zašlá místa. Teprve ve spojení s mikroskopií, fotografií a jiným badáním mohlo by se z novodobých hmot souditi na podvrženost.

t. ř. 21—17 zd.

Má-li nějaký rukopis vlastnosti, které mají rukopisy nepochybně staré, . . chemie nemůže . . . tvrditi, že rukopis . . . skutečně je starý, protože i . . . nové rukopisy tytéž vlastnosti míti mohou.

Má-li nový rukopis vlastnosti starých, pak to nejsou vlastnosti význačné. Vlastnosti ty mohly nastati sčítáním, případně kompensací dvou vlivů.

t. ř. 7—1 zd.

RK. a RZ. odsouzen je . . . na dobro grammatikou, palaeografií, sociologií, historií a aesthetikou . . . Chemie . . . musila by vyvrátiti soudy všech ostatních odborníku *důkazem absolutně jistým*, že RK. pochází ze st. XIV. . . .

RKý nebyl odsouzen uvedenými vědami, nýbrž jen z každé ojedinělými zástupci, jinými pak hájen.

t. 204. sl. p. ř. 22—24.

. . . v officielní zprávě Musejní (16. ledna) *nepravdivě* se ohlašovalo, že chemická zkouška pravost RKho již dokázala.

Zkouška chemická nedokázala pravost tím způsobem, jak si přál G., ale ukázala vždy reakce příznivé (dle rázu okolností) a nikdy ne takové nepříznivé, které by byly nevysvětlitelny, jde-li o pravý rukopis.

t. 207. ř. 23—19 zd.

Zde by mělo váhu jen to, kdyby p. B. si byl mohl opatřiti rukopis psaný okolo 1817 na pergameně . . . asi ze XIV. století . . ., . . . a pokud tak učiniti moci nebude, potud budou všeliké zkoušky jeho *bez ceny*.

V požadavku jeví se již veliké slevení; W. neměl ani zdaleka takového materiálu a přece zkoušel a soudil.

t. ř. 9—6 zd.

. . . kdyby se opakováním a zdokonalením zkoušky páně B-ovy nalezlo, že RKý je starší než k parallelní zkoušce pořízené (a jen několik dní nebo neděl staré) přípisky, nevyplývalo by z toho ještě, že by byl starší než 70 let.

B. dostal u RKho reakce, odpovídající rukopisům starším než z r. 1800. Teprve rádcové G-ovi, vysokoškolští docenti, a teprve ve čtvrté serii pokusů vynalezli imitace, které dávaly jednu z hlavních reakcí písem starých, ne však ve spojení s další zkouškou čpavkovou.

t. ř. 3 zd. až str. 208 ř. 1.

. . . rukopisy 70, 80 a 90leté jeví prý hmotu písma . . . rozdílnou od hmoty písma RKého. Nepopírám toho. Ale rukopisy tyto nejsou psány na pergamenu 500letém, nýbrž na . . . novověkém . . .

Jestliže je tak snadno možné, aby RKý měl „nové“ písmo na starém pergamenu, je stejně možno, že je některý z oněch 26 rukopisů z doby kol 1800, které B. zkoušel, psán také na starém pergamenu a přece B. rozdílů neviděl.

t. ř. 3—4.

. . . při pergamenu starém věk hmotu jeho poznenáhlu, ale stále mění.

Ještě více mění věk pergamen v místech popsaných, kde jsou přítomny tak silné katalysátory jako železo a případně měď.

t. ř. 4—6.

Ví pan B., jaký by byl *dnes* po stránce mikroskopické a mikrochemické rukopis, napsaný r. 1817 na pergameně 500letém? Zajisté, že neví.

Takové rukopisy mohou se najíti mezi přípisky na listinách z doby té. Proto B. vybízel k další práci pracovníky jiné a usnadňoval jim ji svými podrobnými a vzornými zápisy.

t. ř. 8—17.

Dejme tomu, že se panu profesoru B. předloží podobizna — nikoli věrná fotografie, nýbrž nějaká podobizna jiná, jak bývají, trochu věrná a trochu nevěrná —; pan B. ji prohlédne a usoudí, že je to podoba staršího Matěje Nováka; jiní připomenou mu, že by to podle jistých známek spíše mohla býti podoba mladšího Václava Nováka, bratra Matějova; pan B. tohoto Václava nikdy neviděl a tedy nezná; otázka: troufal by si pan B. tvrditi, že podoba ona není podoba neznámého jemu Václava Nováka? Zajisté nikoliv; a proto také nemůže si troufati a tvrditi, že RKý vypadá mikrochemicky a mikroskopicky jinak než by vypadal rukopis napsaný r. 1817 na pergamené 500letém, neboť o podobě rukopisu takového neví pan B. zrovna tak nic, jako nic neví o dotčeném Václavu Novákovi.

B. byl tak opatrný, že z trochu věrné podobenky nebyl by bez pochybností soudil na Matěje Nováka a byl by dal jistě jen takový posudek, který by nevylučoval možnost, že může náležeti podobenka i příbuznému. — Ač by mohlo písmo, psané 1817 na pergamenu 500letém, reagovati r. 1886 poněkud jinak než na pergamenu r. 1817 vyrobeném, byl by přece hlavní rozdíl při srovnávání s písmem starobylým, úměrný době účinku vlhka, tepla, slunce a mikroorganismů až po napsání.

t. ř. 21—34.

. . . *chemikové a mikroskopikové mohou rukopisu nepravému dokázati nepravost* . . . Že pan B. evidentní této pravdy může neuznávati, je pro nás velmi na pováženou . . věci té ani dosud dobře nepochopuje. Bohužel, že to není pouhý osamocený lapsus, **neuznávání a nevážení**

věcí evidentních táhne se jako červená nit vší zkouškou páně B-ovou a proto nemohou nálezy jeho imponovati nikomu, kdo je prohlíží okem kritickým.

B. nemohl uznati, že by se podvrženost dokázala přítomností novodobé hmoty vůbec a chtěl míti potvrzení od zkoušek jiných. Teprve kdyby šlo pravidelné písmo přes berlínskou modř, byla by tato důkazem podvrženosti. B. snažil se jako soudní znalec všemi možnými způsoby svůj úsudek dokazovati a chtěl, aby byl i jinými vědami potvrzen.

t. 209, ř. 8–11 sh., 2–1 zd.

. . . nálezy chemické a mikroskopické budou *bezpečny jenom v tom případě, když by zkoušení se dělo na rukopisích toliko stářím rozdílných* . . . Pan prof. B. . . . neseznamuje své čtenáře s tímto mým požadavkem zevrubně a úplně, činí tak ne s právem, poněvadž toto jest ve sporu našem *věc nejdůležitější.*

Požadavek G-ův jest přílišný. B. vyhověl mu daleko více než W. Oba musili stejně vyjíti od toho, co měli. Znalec nemůže odmítnouti jakoukoli zkoušku předloženého předmětu, i když mu nelze domoci se 100%ní jistoty důkazu, nýbrž musí učiniti, co jest možno, a stupeň pravděpodobnosti výsledku ukáže se teprve, když jest práce skončena nebo předmět zkouškami stráven.

t. ř. 21–26.

. . . dvojích rukopisův . . . pro . . . zkoumání žádaných, není . . . a proto je *marná* . . . *snaha,* nalézti . . . „důkaz" starobylosti RKého, a je *marná naděje* těch, kteří od nich „důkazu" takového očekávají.

Důkazu ve smyslu Gebauerově nebude lze podati nikdy, ale pro národ český má cenu i důkaz nepřímý (dle B. důkaz, že nepochází z XIX. století), dále každé vyvrácení důkazu podvrženosti a každý nález, který mluví spíše pro pravost aneb alespoň nemluví proti pravosti. Mimo to přiznává se v A. V. 172 sl. p. ř. 28–25 zd., že by mohl býti poskytnut „docela empirický důkaz" . . .

t. ř. 27–33.

Kdyby . . . vyplnění požadavku . . . vyloženého bylo i nesplnitelné, tedy táže se pan B.. „V případě tomto nebyla by ani chemie ani mikroskopie s to, podejmouti se s úspěchem zkoušení rukopisů v příčině zjištění poměrného jich stáří?" K této otázce jest mu prý odvětiti, že *„nikoliv"* . . . myslí zajisté naopak . . . že by byly s to . . .

Jak poznal i G., vztahuje se „nikoliv" na celý smysl věty a na hlavní přísudek její „nebyla by", takže z tohoto slova „nikoliv" vysvítá, že se rovná slovům „byla by s to".

t. ř. 38.

Pan B. praví, že prý se *domnívá* . . . K tomu odpovídám . . . že pouhé *domnění* . . . je bez ceny.

Domněnka ovšem nemá ceny důkazu, ale jest přechodem, od kterého se jde k důkazu dále. B. nechtěl jen vypočítávati důkazy, nýbrž ukázati svým následovníkům, jak by se měli určitějších výsledků dopracovati.

t. 210 ř. 22—36.

Pozná-li se v rukopise bezpečně padělanost na straně třeba jen jedné, . . . nebude lze dokázati pravosti jeho se žádné strany jiné . . . Kdyby jiný . . . byl bez závady pro chemika, ale závadný filologovi a palaeografovi . . ., *rozvážný* chemik . . . vysloví, že rukopis je chemicky bez závady, ale tím že nejsou vyvráceny důkazy podané od filologie a palaeografie.

Pozná-li se s jedné stránky padělanost, nemůže se s jiné stránky *dokázati* pravost; ovšem musí býti důkaz padělanosti nezvratný a jistý, a ne tak nespolehlivý, jako jest pouhá přítomnost berlínské modři.

t. ř. 13—9 zd.

Naopak bezpečně *dokázati pravost* . . . nelze in theoria žádné z nauk nahoře vytčených . . . ani všem dohromady . . .

U případů, jakým jest RK, jest důkaz ve smyslu Gebauerově nemožností; nelze se proto diviti, že na takové důkazy B. ani nemyslil. Nezbývá než vyvraceti námitky jednu za druhou a prohlubovati i rozšiřovati studium cestami novými, abychom se zvyšováním pravděpodobnosti posudků blížili naprostému důkazu v mezích lidských sil.

t. 211 ř. 19—24.

Vrchol exkursu páně B. je ve výkladě, jejž uvedu doslovně . . .: . . . „*Jakým způsobem bylo nezvratně dokázáno, že ony staré rukopisy české, jichž použil pan Gebauer . . ., jsou nepochybně pravé?* . . .‘

Po upřílišeném podceňování výsledků B-ových proto, že neposkytly důkazu ve smyslu Gebauerově, ukázal B. G-ovi, k čemu by vedlo, kdyby chtěl rukopisy, sloužívší filologům za prameny, také tak upřílišeně podezírati. B. připomíná tam ostatně jen možnost omylů v gramatice G-ově.

t. ř. 25—24 zd.

Takovou — sancta simplicitas . . . sotva kdy bylo slyšeti v diskussi vážné.

Vážnou byla diskusse jen z části, jen pokud ji G. založil na vlastních odborných úvahách; ostatní mělo B-a za každou cenu zesměšňovati.

t. 213 ř. 4—7.

Pan prof. B. měl o svých zkouškách . . . také *veřejnou přednášku.* Noviny přinesly obsah její; nevím, je-li verifikován od p. B. a podán dosti věrně, ale popřen nebyl.

Gebauer, znaje věc z kommissí, nemohl nepoznati dle omylů, v každém denníku jiných, a dle kusosti stále rostoucí, že B. referentům zprávy jejich po přednášce neopravoval.

t. ř. 19—20.

. . . pan B. . . . nemůže říci, že by se pod mikroskopem písmo RKého jevilo jinak, než písmo KN.

U 26 listin z doby kol 1800 byl jistě pergamen stářím i ostatními vlastnostmi více méně různý a přece se lišilo B-ovi chování jich všech od RK zřetelně.

Archiv für slav. Philologie 1887, s. 166 ř. 19—31.

Er fragt mich aber, ob es denn sichergestellt sei, dass die altböhmischen Denkmäler, von denen wir uns die altböhmische Grammatik abstrahieren (also die zahlreichen Fragmente und Codices des XIII. und namentlich des XIV. Jahrh.) unzweifelhaft echt seien? ob denn ihre Echtheit auch „mikroskopisch und mikrochemisch" untersucht worden sei? Auf die letztere Frage antwortet sich Herr B., dass dies nicht geschehen ist, — und behauptet weiter, dass eine solche . . . Prüfung aller jener altböhm. Denkmäler „unumgänglich notwendig" ist, „weil ja vielleicht die Mehrzahl derselben Imposturen sein könnten." „Deshalb," sagt Herr B. zum Schlusse, „können die Philologen die Richtigkeit der altböhmischen Grammatik Gebauers bezweifeln." *Das ist nicht Scherz,* das ist Herrn B's allerernsteste Meinung.

Nevysvětlitelné jest, jak se mohl B. vážně podezírati, že nevěřil v pravost codexů, když z celého místa (Osvěta 383 XVII. ř. 7—23) vysvítá, že B. jen chtěl G-ovi znázorniti, kam by vedlo, kdyby jej důsledně v každé jednotlivosti podezírali a připomenouti mu, že by se byl mohl ve své gramatice sám také mýliti, poněvadž mohla býti některá listina, jíž použil, podvržena.

A. V. 235 ř. 3 zd.

Pan B. myslí, že k dokázání padělanosti nestačí důkaz se strany jen jedné . . .

Takové „důkazy" jako pouhá přítomnost berlínské modři nebo osobní názory jazykové, jinými vážnými pracovníky,

popírané, jistě samy za důkaz nestačí. U prvého bylo by na př. třeba ještě důkazu se strany mikroskopické, že jde normální písmo přes novodobou látku.

t. 236, ř. 21—20 zd.

Prof. W. . . . má zajisté tolik taktu, aby se zdržel úsudku, kde by nebyl dosti kompetentní.

Že se W. nezdržel úsudku tam, kde rozhodně nebyl kompetentní, vysvětluje se spěchem, aby se dostal na prázdniny, červencovým horkem a unaveností na konci školního roku. Následkem toho jest druhý dopis jen vymykáním se další námaze a omlouváním prvého, bohužel zase stejně nešťastným.

t. 236 ř. 18—7 zd.

W. je nekompetentní též prý proto, poněvadž „RKého nikdy neviděl". Hanka přinesl RKý z K. Dvora. Dejme tomu, že by . . . byl . . . přinesl dveře té jarmary, na které . . . prý RKý nalezl . . . P. B. . . . umýval by dveře vodou; nalézal by, že barva nepouští nic nebo jen velmi málo, a z toho usuzoval by, že dveře jsou starožitné . . . chemik opponent zkoušel by . . . dveře z počátku našeho století, shledal by, že barva jejich rovněž tak nepouští . . . a vyslovil by, že nesmytelnost . . . není důkazem, že by sporné dveře byly starožitné . . . byl by chemik opponent proto nekompetentní, že „nikdy ani neviděl" dveří Hankou přinesených?

B. nebyl by podle nesmývání barvy se dveří vodou soudil na starožitnost jarmary, nýbrž byl by prohlédl druh dřeva a složení celého nátěru, množství, způsob a formu porušenin dřeva i nátěru na různých plochách dveří a po všem tom dohromady byl by si rozmyslil, co smí a co již nesmí říci. — Smývání pergamenu bylo vlastně jen přípravou pro hlavní zkoušky, a že se nález zapisoval, i když neměl moci důkazné, je zvykem u chemických zkoušek, poněvadž každá maličkost může sloužiti při zkouškách pozdějších pro posouzení stavu, v jakém předmět byl zkoušen. Zkoušky pozdější nekonají se jen proto, že by se dřívějším nevěřilo, nýbrž hlavně proto, že se mohou vyskytnouti nové otázky.

t. ř. 4—2 zd.

Naději se, že pan B. . . . bude prof. W-ovi vděčně toho zpomínati, že ho včas upomenul, aby mylné interpretace svých zkoušek korrigoval způsobem tak důrazným a rozhodným, jako to učinil v nynějším svém článku . . .

Jestliže B. mohl na W. vděčně vzpomínati, bylo by to mohlo býti snad jen proto, že tak názorně ukázal, jak neko-

nečně dokonalejší (v poměru 1 : 0) provedl práci a podal posudek na rozdíl od slaveného tohoto učence německého. — B. nemohl býti odpověden za všecky interpretace svého závěrku.

t. 236 ř. 1—13.

p. prof. A. B. . . . prohlašuje, že prý ze zkoušek svých „nevyvozoval žádných posudků ani pro pravost ani pro nepravost RKého", že „v posudku svém otázky pravosti RKého se ani nedotekl", že domnění, jakoby z reakcí vytknutých činil vývody pro pravost RKého" jest „osudný omyl" . . . Proč . . . činí pan B. ono prohlášení? . . . proto, že **ve všech jeho zkouškách a nálezech důkazu pro pravost RKého není.**

Kdyby byl B. pokládal v kterémkoli okamžiku nějaký svůj nález nebo i celou práci za přímý a skutečný „důkaz", nebyl by tak důtklivě a stále vyzýval ku prozkoumávání svých reakcí na jiných pergamenech, k pokusům novým, k prozkoumání jiných knihoven atd. Odborníci i obecenstvo hořeli nedočkavostí a místo nabízeného prstu chtěli celou ruku. Prohlašovati však slova „osudný omyl" za jakési odvolání, bylo by zase omylem, neboť B. nikdy ničeho neodvolal a setrval, jak potvrdí bývalí jeho asistenti a žáci i jiní, kteří se s ním až do smrti stýkali, na svém přesvědčení, že jeho zkoušky daly pro pravost svědectví co nejpříznivější, ač nezapomínal také nikdy křivd jemu natropených.

t. ř. 17 až 237 ř. 34.

. . . Zpráva jeho vyšla *po* mých článcích (v Athen.) . . . Před tím soudil a mluvil . . . jinak.

1. Pan prof. Kvíčala . . . „nabyl přesvědčení", že p. B. na základě své zkoušky „hluboce a pevně jest přesvědčen" o přesnosti RKého.

2. . . . pan B. . . . obrátil se ke mně otázkou: zdali uvěřím v pravost RKého, jestliže se jemu podaří podati toho důkaz?

3. Dne 24. března 1887 . . . výklad . . . podaný bral se obecně za svědectví pravosti RKého.

4. v Osvětě dubnové 1887 napsal p. B.: Nelze-li . . . podati přímého důkazu . . ., lze *důkaz* ten . . . provésti způsobem *nepřímým.*

5. . . . tenor Zprávy je takový, že *nálezy páně B-ovy . . . i úředně pojaty byly za dokonalé vyvrácení pochybností o RKém vyslovených* . . . a tedy za dokonalý důkaz pravosti RKého a p. B. nic proti tomu nenamítal.

Posudek chemika nevyplývá jen z popsatelného a protokolovaného, nýbrž též ze všech jemných jednotlivých dojmů. Nálezy B-ovy byly jak možno nejpříznivější a nebyly žádnými skutečnými důkazy nepravosti kaleny. Byly příznivým svědectvím, i když nebyly důkazem ve smyslu G-ově. Ježto ten důkaz jest nemožný, nelze se diviti, že se výsledky B-ovy braly

za výpomocné důkazy, a že se o nich v běžných hovorech jako o důkazech mluvilo. K vyvrácení pochybností stačily.

t. 237 ř. 17—16 zd.

Já jsem brzo a dobře poznal páně B-ovo kolísání mezi vykládáním objektivním a tendenční benevolencí.

Tendenční benevolence neznamená ještě zapomenouti se až k nepravdě a byla proto u Čecha přirozená a chvalitebná. Kolísání by bylo též vysvětlitelno, hlavně by každý již ze zdvořilosti kolísal, má-li odpovídati jednomu, jenž žádá nemožnosti, druhým, kteří si netroufají z úkrytu, a třetímu, jenž podrobné práce B-ovy hanobí a ukazuje svou povrchnost, která je vzhledem k věhlasu v jiném oboru neuvěřitelnou. B. nekolísal ani v slovech, tím méně ve svém přesvědčení.

t. ř. 7—4 zd.

... nesprávné a omylné jest mínění páně B-ovo, když myslí, že nějakým vyslovením reservy odčiní to, co jinde bez reservy tvrdil a čím *obecenstvo všech vrstev se klamalo* ...

Obecenstvo neklamal B., klamalo se leda v drobnostech a samo, pokud nevniklo do smyslu jeho dobrozdání a nevěnovalo dostatečného času studiu celé jeho zprávy. Víme, že ani referát ve vědeckých listech nerovná se spisu původnímu a tím méně souhlasí zprávy denních listů s přednáškami. B. uvažoval o každém nálezu tak dlouho, až mohl očekávati, že se nebude moci proti jeho dobrozdání ničeho namítati, a nevydal žádného posudku bez přesvědčení.

t. 237 ř. 3 zd. až 238 ř. 13.

... nehleďme k tomu, že nynější prohlášení p. B-ovo se staršími výklady jeho se nesrovnává, ... vezměme je na vědomost ...

a) **pan prof. Ant. B ... jenž ze svých zkoušek kdysi sám vyvozoval důkazy pravosti RKého ..., vystupuje ... s prohlášením, z něhož zřejmě vysvítá, že vývody a výklady ty byly a jsou mylné;**
b) **pan prof. Ant. B ... s důrazem přednesl interpretaci jinou, podle níž jeho nálezy důkazu takového neobsahují ...**
c) **nikdo nemá práva vydávati vývody pana profesora Ant. B. za důkaz pravosti RKého.**

B. v Osvětě XVIII. str. 474 ř. 3. prohlásil, že se otázky pravosti nedotkl. Tomu odporující výklad mohl by se dáti leda snad — poněvadž při přísném posuzování jest vzíti za podklad jen to, co napsal a řekl do vyjití G-ova článku v A. IV. 157 15. února 1887, ohledně v Č. LXI. do 317 včetně, poněvadž pozdější mohlo již býti dle G-ových námitek opraveno — jen pro otázku jeho uvedenou v Č. LXI. 316 ř. 1—4, upustí-li

G. od pochybností, když dokáže B., že RK nebyl psán od 1780 do 1820 (dle Č. LXI. 419 10—12 opravil B. protokol na „kdyby se podařilo dokázati").
Důvěrným dotazem tím nepřiznával B. ještě, že vytknutých 5 reakcí stačí za „důkaz" pravosti, naopak byl připraven na zkoušky další. Chtěl jistě už míti klid a aspoň věděti, nepřijde-li dalším zkoumáním také o vánoční prázdniny. Kladná odpověď byla by znamenala zkrácení zkoušek. Proti této otázce, kterou lze nyní v několika smyslech vykládati, jest tu v Č. LXI. 316 ř. 19—15 zd. směrodatné a pochybností prosté prohlášení, ve kterém se nemluví o důkazu, nýbrž dle něhož RKý vyhovuje jen všem požadavkum, které lze klásti na rukopisy pocházející ze století XIV. a XV.

Po 18. prosinci 1886 mluví B. o „důkazu" nejurčitěji v Osvětě XVIII. 2. 638, kde prohlašuje výsledky své „skutečné za důkaz nepřímý o starobylosti".

B. naprosto se nikdy nepřiznal, že by sám byl býval v „osudném omylu". Pokládal za „osudný omyl" (Osvěta XVII. 473 ř. 4. zd.), kdyby někdo chtěl o něm souditi, že z pěti reakcí činil vývody pro pravost RKého, t. j. že je měl za důkaz přímý ve smyslu G-ově. Přenášení slov osudný omyl na jiná místa jest velikou křivdou páchanou na B., ať ze zlé vůle nebo z neinformovanosti. — Výklady B-ovy také nebyly mylné, ale mylné bylo přičítati jim úmysl, kterého v nich nebylo, a přílišně je zevšeobecňovati.

Pergamen.

A. IV. 160 ř. 6—7.

Co pan B. nalezal v nich chemicky rozdílného . . ., . . . má . . . příčinu v rozdílné jejich přípravě.

Rozdíl mezi starým pergamenem (bez mazů) a novým (s mazem) jest tak značný a okatý, že je nevysvětlitelno, jak se mohlo za to míti, že B. si toho nevšímal.

t. 173, sl. p., ř. 23—30.

Pergamen starý je kůže hebká, hlazená a jen suchou křídou povrchně přetřená, . . . nový . . . má uvnitř jen tenkou kožní blanku, potřenou vrstvou často velmi dukladnou jakéhosi mazu, jenž se skládá z běloby neb křídy a klihu neb bílku.

Pergamen starý byl povrchně přetřen křídou nebo vápnem, ale mimo to bylo každé vlákno uhličitanem vápenatým úplně prostoupeno. Také u nového je každé vlákno uhličitanem vá-

penatým prostoupeno. Nový může, ale nemusí míti na sobě nátěry mazové, které zabraňují prostupování vody a rozlézání inkoustu, jakož i uhlazují povrch. Mělo tedy i zde „smývání vodou" veliký význam jako smočení a promočení povrchu. Nátěry mazové vidí se bez drobnohledu, mohou se tudíž tím méně přehlédnouti při kontrole reakcí drobnohledem.

t. ř. 31—36.

Starý pergamen propustí . . . inkoust do kůže, při novém však lpí písmo jen na hořejší křídové vrstvě . . . i dá se . . . snadno . . . kyselinou solnou smýti, byť i tisíc let staré bylo . . .

B. zkoušel písma na pergamenech s nátěrem mazovým a to pro úplnost a pro své poučení, poněvadž ho to též zajímalo. Na pergamenu takovém nemohlo ovšem býti písmo tisíc let staré.

t. ř. 38—41.

Jaké ceny tedy jest ona vyhlášená zkouška s kyselinou solnou, která nedbá těchto důležitých rozdílů v jakosti pergamenu, již z toho můžete seznati.

Rozdíl mezi chováním písma z různé doby musil se rozdílem mezi pergamenem bez mazu a s mazem jen zvětšiti. Zkoušky B-ovy, pro RKý významné, týkaly se ovšem jen pergamenů bez mazu.

t. 174, sl. I. ř. 6.

. . . že i na jakosti pergamenu velmi mnoho záleží . . ., každý pochopí, kdo jen několik vzorků starých pergamenu v rukou měl . . .

Že na jakosti pergamenů velmi mnoho záleží, pochopí ovšem každý, kdo jen několik starých rukopisů v rukou měl. Proto toho nepochopil W., který s velikým namaháním sehnal jednu listinu na pergamenu a tvrdil, že mezi Schweinsleder a jehněčím pergamenem není rozdílu v chování k lučebním činidlům, když při „několika" zkouškách neviděl rozdílu, ač z jeho vlastních záznamů rozdíly jsou zřejmé.

t. 235, sl. I. ř. 15—19.

Že tam p. B. uhličitan vápenatý nalezl, pochodí od toho, že pergameny ve vápně se luhovaly a vápno kyselinou uhličitou ve vzduchu se nacházející, v křídu se proměnilo.

Že zpráva v Politik tak vážně mluví o uhličitanu vápenatém, nalezeném v pergamenu, ukazuje, že referent novinářský nerozeznával věcí význačných od nevýznačných, ježto mělo se hlavně zjistiti, že tam není nic novodobého, jak se asi uhličitan vápenatý tam vyskytoval a choval, a jaká byla kůže vlastní

(porovitější, houbovitější a po vysušení drsnější). — Křída liší se od uhličitanu, vzniklého z hašeného vápna a kyseliny uhličité, mikroskopicky.

t. sl. p. ř. 33—28 zd.

Že se dosud dostane někde pergamen zhotovený po starém způsobu, nepotřeboval jste nám vykládati; . . . ale jak mnoho se nyní takového pergamenu užívá, poví Vám příruči v tomto obchodě.

Nátěry na pergamenech se v XIX. století postupně měnily a došly až k nátěrům fermežovým, načež nastoupily četné napodobeniny pergamenů. Při RK jde ovšem jen o staré.

Zkouška chemická.

A. IV. 170, sl. I. 23—28.

Und die Chemiker? Die werden sich's wohl, bevor sie mit den versprochenen Beweisen vor die Oeffentlichkeit treten, überlegen, ob sie ihre Wissenschaft, oder ob sie die Königinhofer Handschrift retten sollen.

B-ovy zkoušky jsou velikým pokrokem ve zkoumání rukopisů a nezasluhují, aby se podezíraly těmi, kteří jich neznají a jimž se výsledky jejich toho času nehodí.

t. 214 ř. 6—8.

Kolik nalezl zisku pro RKý? *Nic.* Ani jediná z dedukcí chemických, které tu přednesl . . . není správná.

Dedukce B-ovy měl G. za nesprávné, jsa sám nesprávně poučován svými chemickými rádci.

A. V. 73, 24—18 zd.

Domnělé pě. B-ovy „důkazy" svou kvalitou přímo vybízely ke kritice; v jeho vlastních kruzích, v kruzích odborných poznávalo se, že jsou to *vývody naprosto liché,* jež dlužno v interessu samé vědy chemické hned vyvraceti; — a z kruhů těchto dostávalo se mi poučení takového, že jsem již v kommissi mohl p. B-ovi čeliti a nesprávnost dokazovati, a že jsem mohl i veřejně . . . všecku jeho argumentaci vyvrátiti.

Nepříznivá kritika pochází jen od B-ových nepřátel. Tito jeho celé práce neopakovali, ani jí líp neřešili. Nemohli tedy poznati, že by vývody jeho byly vůbec liché, a nevyvrátili jich, vyjma několik málo zvláštních případu z IV. serie imitací, jimi neznámým inkoustem pořízených, pokud se týče reakce žlutou krevní solí, kde však pravdu řekla další zkouška čpavková (Č. LXI. 423 ř. 17—29, též 403 ř. 16—20 a 407 ř. 5—3 zd.).

t. 74 ř. 8—12.

Tu vždy nalézá a dokládá také, že prý *písmo RKého chová se jako staré*, a z toho mu vyplývá, že tedy RKý je starý a pravý. Naproti tomu ukázal jsem . . ., že tyto p. B-ovy *zkoušky a výklady jsou vesměs chybné a klamné.*

Tvrzení G-ovo, že nálezy a výklady B-ovy jsou „vesměs“ chybné, není doloženo nálezy jeho rádcu. Jestliže to také nejsou důkazy ve smyslu G-ově, pak alespoň mluví pro starobylost a jistě nemluví proti starobylosti RKého.

t. 75, ř. 3—8.

Ich muss zunächst betonen, dass ich der Kritik des Prof. Dr. J. G. gegen Prof. B. in allen Punkten vollkommen beipflichte *und nicht begreife, wie Letzterer sich überhaupt dazu verstehen konnte, ein* **chemisches** *Gutachten in der streitigen Frage nach der Echtheit der K. H. abzugeben, namentlich da demselben die zur Vergleichung unbedingt notwendigen Objekte fehlten.*

Kdyby byl měl W. překlad celé zprávy a ne jen jednou spornou stranou vybrané úryvky a snad ještě nesprávný referát z Politiky, byl by snad přece uznal za svou povinnost hlouběji si věc rozmysliti a přiléhavější pokusy vykonati nebo vyhledati jiného, aby posoudil práci.

t. ř. 18—20.

Die Schlüsse, welche Prof. B. aus seinen Prüfungen für die Echtheit der fraglichen Handschrift zieht, sind daher **sammt und sonders falsche und ungerechtfertigte.**

Tvrzení W-ova vysvětlují se jen jeho spěchem, a přepracovaností na konci školního roku za letního vedra.

t. 21—23.

In der Streitfrage zwischen Prof. G. und Prof. B. liegt zweifellos **die Wahrheit,** *und auf diese kommt es dabei doch allein an, auf Prof. G-s Seite.*

Od slova „verstehen“ mírní se W. zřejmě každým slovem.

t. 76, t. 29—36.

. . . das Pergament, sogenanntes Schweinsleder . . . verhielt sich zu Wasser, Salzsäure und Blutlaugensalz und zu Essigsäure genau so, wie Prof. B. für alte Pergamentschrift angiebt und wie es sich bei . . . einer Schrift auf gewöhnlichem Pergamente aus dem Ende des 17. Jahrhunderts . . . herausstellte.

W. srovnával písmo na starém pergamenu s písmem na novějších „vepřových usních", aniž vyzkoušel a znal způsob přípravy tohoto Schweinsleder a vlivy, jež na kůži tu působily. Přes to přese vše ukázalo se (viz dole) chování rozdílné, a potvrdilo se pravidlo Bělohoubkovo (blaugrün — bläulich).

t. ř. 17—12 zd.

Wenn . . . eine . . . 35 Jahre alte Schrift . . . sich von einer . . . fast 200 Jahre alten **nicht** *chemisch unterscheiden lässt, so kann gewiss eine solche Schrift aus dem Anfange unseres Jahrhunderts auf chemischem Wege auch nicht von einer solchen aus dem 14. Jahrhunderte unterschieden werden . . .*

W. zkoumal 1 písmo na pergamenu, B. asi 61. W. mimo to nevěděl o zkoušce čpavkové.

t. ř. 11—8 zd.

Ich habe schon in meinem früheren Briefe mein Erstaunen ausgesprochen, wie ein Chemiker in Stande sein kann, ein Gutachten abzugeben, wie es Prof. B. abgegeben hat. Dass dieses Erstaunen bei mir jetzt nicht geringer geworden ist, erscheint nach Vorstehendem jedenfalls gerechtfertigt.

Také dopisy W-ovy vzbudily Erstaunen, jež si arci vysvětlíme jednostrannou informací a ostatními okolnostmi.

t. ř. 4—3 zd.

Po tomto a takovém votum přestane se, trvám, konečně i u nás mluviti, že by chemie byla podala — anebo příště mohla podati — „důkaz", že by RKý byl pravý.

Po „votum" W-ově utvrdí se spíše v každém nestranném vážnost a důvěra k práci B-ově.

t. 234, ř. 25—29.

. . . odborníci . . . dokázali, že rovněž tak chovají se také padělky . . .; důkazy jejich předložil jsem v kommissi . . . a p. B. jich nevyvrátil, ba ani o vyvrácení jich nikdy se nepokusil.

Padělky, G-em 13./7. a 18./12. 1886 předložené, chovaly se dle protokolu zcela jinak než rukopisy staré, padělky předložené 26./2. 1887 až na jedinou odchylku, již předvídanou, odůvodněnou a mimo to jen částečnou. Rádcové G-ovi teprve ve IV. serii svých pokusů připravili inkoustem zajisté zcela abnormálním padělky, které se vymykaly při zkoušce žlutou krevní solí pravidlu B-ovu, neoznámili však, jaký byl dotyčný inkoust, takže nevíme, mohl-li se takový inkoust r. 1817 připraviti. Ale pak ukázala zkouška čpavková, W-ovi zamlčená, že bylo písmo novodobé.

t. 235 ř. 12—14.

. . . pod A) míněné nálezy a výklady . . . jsou *bez ceny* . . . pověděl jsem to veřejně, zejména též . . . v Archivu X. 156 a prof. W. nebyl tedy na to neupozorněn.

G. neměl jako nechemik jen na základě informací získaných od rádců, jichž zaujatost proti B-ovi znal, sám rozhodovati o tom, čeho může a čeho nemůže W. potřebovati ze zprávy B-ovy pro svůj úsudek. W. by byl viděl svědomitost B-ovu a byl by se ostýchal odsouditi B-a tak ukvapeně. Za čas, kterého by bylo potřebovalo studium neb už i přečtení celé zprávy, byl by W. sám přišel na myšlenky cenné. Z method, do závěrečných úvah nepojatých ale v části A jmenovaných, a ze zkoušky čpavkové byl by poznal, že úsudek B-ův byl založen na práci úctyhodné a byl by se sám vyjadřoval se stejnou opatrností jako B.

t. ř. 23—21 zd.

. . . že *jsem velmi pečlivě o to dbal, aby v rozpravě mé,* na níž po případě měla se zakládati dobrozdání odborníků cizích, *zkoušky p. B-ovy byly vypsány co nejvěrněji.*

Že G. dbal o to, aby vypsal v Archiv für slavische Philologie zkoušky B-ovy pro posouzení jinými co nejvěrněji, lze věřiti, ale další ukazuje, že se mu to nepodařilo, a že jeho úryvky, výtahy a referáty nenahradily věrného překladu celé práce.

t. ř. 20—16 zd.

. . . Věrného překladu páně B-y Zprávy moje rozprava ovšem nepodává . . .; ale nejde tu, trvám, o překlad věrný do slova, nýbrž o referát věrný do věci . . . Byl zdělán nejen z mých soukromých protokollů . . . nýbrž také z . . . výkladů p. B-ých (přednášky 24./3. 1887 a článku v Osvětě dubnové 1887).

Při vědeckých spisech jest pravidlem, že se nikdy nemáme spokojiti referátem, můžeme-li se dopíditi původního spisu. I ověřený překlad nemá, přísně vzato, stejné váhy jako originál, a učíme se proto cizím řečem, abychom se sami přesvědčili o smyslu originálu. Jaký význam by měl rozsudek, kdyby soudce soudil obžalovaného bez jeho povědomí a výslechu dle materiálu, který mu snesl žalobce.

Zkouška mikroskopická.

A. IV. 174, sl. p. ř. 1—5.

Badání mikroskopické, jehožto výsledky v oboru věd přírodních jsou často pozoruhodné, ale ještě častěji sporné, nikdy v oboru našem

nic nedokázalo, a nebude mlhavými výklady svými si asi osobovati, že by zde mohlo něco dokázati . . .

Jsou-li výsledky badání sporny, má se badati dále. Pozorováním v drobnohledu odstraníme právě mlhavé výklady, založené na pozorování bez drobnohledu, poněvadž věříme pak úplně tomu, co jsme skrytého na své oči viděli. Věci, jichž nebylo lze jinak objasniti, mluví samy za sebe. Proto může drobnohled nedoceňovati jen ten, kdo neviděl, co bylo jím již rozřešeno. Na př. podrobné popsání drobnohledného obrazu písma RKého v Č. LXI. od str. 349 ř. 10 zd. do 350 ř. 14 ukazuje, na jakém obadání jest založeno vše, co B. napsal.

Barva běžného písma.

A. IV. 173, sl. l. ř. 5—6.

Žlutě rezavá barva inkoustu RKho není důkazem stáří . . .

B. vypočítává u RKého v Č. LXI. 349 ř. 14—21 pět odstínů barvy; ovšem je to v nedoceňované části A jeho zkoušek.

t. ř. 16—13 zd.

. . . zdá se . . .. že falsátor ani úmysl neměl, inkoust žloutnoucí si připraviti.

Nebyl tedy B. jediným, kterému se něco zdálo.

t. ř. 7 zd. až sl. p. ř. 11.

Proč . . . kde Hanka přes staré písmeny něco přepsal, jest inkoust jeho duběnkový dosud černý? . . . Protože H. tyto opravy učinil jednak tam, kde již dříve psáno bylo, t. j. tam, kde vzájemné působení pergamenu a inkoustu na sebe předešlým již písmem bylo dokonáno . . . jednak byl . . . inkoust . . . jiný, . . . falsator . . . jej podruhé upraviti nedovedl.

Odchylné chování míst Hankou přepisovaných mluví pro větší stáří písma původního.

Smývání vodou.

A. IV. 213 ř. 24—28.

pan B. . . . dokládá . . ., že „tato zkouška není měřítkem zcela spolehlivým“; měření měřítkem, které není zcela spolehlivé, nemůže se dopustiti. Při tom *mýlí* se pan B., tvrdě, že při zkoušce této, smýváním vodou, „nové rezavé písmo pouští“; někdy snad pouští, ale tu bývá příčina zvláštní, — z pravidla nepouští.

Zkouška vodou není, jak B. sám (9 měsíců před W-em) dosti jasně vysvětluje, žádným důkazem, ale vždy je zajímavá. Chemik musí protokolovati co nejvíce z toho, co pozoruje, neboť co někdy nestačí k důkazu, muže třeba později, úsudek podporovati a různé věci vysvětlovati. Hlavním účelem „smývání" vodou jest smočení a promočení, aby další reakce byly stejnoměrné. Smáčeti vodou musil již Giobert a smývati doporučuje A. IV. 235 ř. 18 zd.

A. V. 75 ř. 10—14.

Ich habe mich nämlich selbst überzeugt, dass man mit einer neuen, mit Galläpfeltinte auf Pergament geschriebenen Schrift auf mancherlei Wegen das „rostfarbige" Aussehen sehr alter Schriften geben kann und dass dieselben dann weder mit Wasser, noch mit . . . Essigsäure weggewaschen oder auch nur wesentlich blasser gemacht werden können.

Jestliže se dá písmu, inkoustem duběnkovým psanému, uměle rezavý vzhled, ustálilo se ovšem též železo proti smývání vodou. — W. užívá slova „wesentlich", B. byl zesměšňován pro výraz „v podstatě".

Zkouška kyselinou solnou a žlutou krevní solí.

A. IV. 160 ř. 21—33.

Pan prof. B. . . . měl zkoumati písmo staré a nové, ale oboje na pergamenech . . . starých . . . znalci . . . nalézali:

že lze kyselinou solnou vyloužiti písmo staré i nové tak, že . . . neoživne . . .;

že po vyloužení méně důkladném ožívá písmo nové jako staré; a

že oživení nebo neoživení . . . nezávisí na jeho stáří, nýbrž na . . . vyloužení.

„Písmem starým a novým na pergamenu starém" jsou staré listiny s přípisky. Proto B. vybízí ke hledání a zkoušení dalších listin.

Dle G. lze vyloužiti staré i nové písmo vždycky tak, že neoživne; W. naproti tomu udává, že to nelze, jenže z jeho nejasného (naspěch psaného) dopisu (A. V. 75 ř. 14.) nelze souditi, mluví-li tu o písmu čerstvém, uměle zrezavělém (jako ve větě předešlé) nebo o písmu z r. kol 1850 (jako ve větě následující) a neví se, byl-li to vepřový pergamen, nebo již useň nějak vyčiněná nebo načiněná. — G. přičítá stupeň oživení výhradně důkladnosti loužení, B. žádá přesné zachování předpisu, při čemž upravuje postup z části dle účinku pozorovaného při vypírání a přičítá pak hlavní vliv době účinku kyseliny.

t. ř. 23—14 zd.

. . . dejme tomu, že by se . . . nalezlo, že . . . písmo staré . . . ožívá, — písmo pak přípisků nových . . . neožívá . . . a když by . . . oživalo i písmo RKého, . . . že by RKý byl starší než 70 let, nevyplývalo by z toho ze všeho nikterak.

Proto B. nesrovnával starých rukopisů a RK jen s novými, čerstvými, nýbrž i s rukopisy z let 1780—1820.

t. 161 ř. 1—4 a 10—13.

Tytéž zkoušky . . . konaly se pro mne . . . a . . . jevila se i při nových imitacích shoda s tím, co nalezal p. B. o RKém a spolu o rukopisech starých.

Já jsem si . . . zkoušky . . . dal opakovati na imitacích . . . a tu také neshledáno . . . ničeho, co by s neomylně pravými a starými rukopisy se nesrovnávalo.

Serie I. a II. padělků v kommissi zkoušených potvrdila zkoušku B-ovu, serie III. až na jednu již předvídanou a vysvětlenou částečnou odchylku (sich), teprve při IV. serii inkoustu, soustavně od vysokoškolských docentů, vymýšlených, daly některé padělky nepravou (dle B.) reakci žlutou krevní solí. Ale tu ukázala padělanost reakce čpavková. Jest nyní nesnadno odsouditi zkoušky B-ovy, když nevíme, mohl-li někdo r. 1817 také onen zvláštní inkoust, který dával B-ovu reakci písem starobylých, si připraviti. Nezbývá než zase litovati, že rádcové G-ovi nevystoupili z ústraní.

t. 174, sl. I. ř. 15—19.

Hlubší vniknutí inkoustu v pergamen závisí — jestli vůbec na stáří písma, zajisté mnohem více — na tom, byl-li pergamen v suchu neb ve vlhku, zvláště však na tom, jaký byl inkoust, jímž se psalo.

Poněvadž jest určování stáří písma tak nesnadné, zval B. rádce G-ovy i jiné chemiky ke spolupráci.

t. ř. 30—23 zd.

. . . oživí se . . . lépe nové písmo, psané inkoustem . . . špatným*) než staré, psané inkoustem dobrým**).

Působí-li dle G-a nadbytek skalice ještě více než stáří písma při reakci, jest sice úkol značně znesnadněn, ale není třeba se vzdáti naděje, že se jiným zpusobem nebo spojením více zkoušek podaří stáří písem odhadnouti.

*) s nadbytkem skalice.

**) bez nadbytku skalice.

t. ř. 21—18 zd.

Písmo nové, vepsané inkoustem prvým*) mezi řádky rukopisu starého, . . . lépe oživlo než staré, jež často vůbec ani neoživlo.

Bohužel neuvádí se listina ani složení inkoustu, jímž se do ní připisovalo, a podivno je, že se nezmiňuje zápis o skvrně vznikající při písmech nových. Proto lze tím méně posouditi, nepochodí-li to od smáčení vodou a kyselinou, od vypírání, zasýchání nebo jiného.

Č. LXI. 424 ř. 13—14.

Giobert . . . co do tonu barvy dává poučení, jež by nebylo příznivé RK.

Bělohoubek nemohl míti stejné výsledky, ježto Giobertovi dalo zbarvení to, co se rozpustilo, B-ovi to, co se nerozpustilo a nevymylo! Dle Gioberta zkouší se kyselinou solnou vůbec, dle B-a zředěnou 1 : 1.

t. 425 ř. 22—24.

. . . resultat, jaký se jeví na písmu latinském**), jest nepatrný proti resultátům, jakým . . . jsme zvykli.

I když písmo neoživlo silně, oživlo přece slabě zelenavě.

t. ř. 24—26.

vymývání písma českého (novověkého) bylo důraznější.

To odmítl B. již v sezení dle protokolu.

A. IV. 207 ř. 17—19.

. . . moji rádcové loužili tentando dobu kratší a delší, udělali zkoušek velmi mnoho, nalézali vždycky, že pan B. je *na omylu*, a nalézají to i při loužení půlminutovém.

Jako u W-a, ukázalo se i u chemických rádců, že G. přece jen nedovedl dosti informovati o chemických podrobnostech, poněvadž sejde často na maličkostech skoro nepopsatelných, kterých ani do protokolu nezapisujeme. Proto se měli rádcové přihlásiti a W-ovi se měl dáti celý překlad.

t. ř. 20—23.

. . . při druhé návštěvě mé provedl zkoušek takových šest (na písmu starém a novém, na pergamenu starém), dělal je zajisté všecky způsobem svým náležitým, a přece byl výsledek, jak *sám píše*, pro theorii jeho *„dílem příznivý a dílem nepříznivý“*.

---

*) s nadbytkem skalice.

**) starém.

Byla to již IV. serie pokusů, zvláště pro vyvrácení methody B-ovy vymýšlených. Až do té doby dle Zprávy cizí imitace neukázaly znaků starobylosti. B. u vlastních imitací uvádí, že daly reakci starobylosti: byly-li psány energicky ocelovým perem koncentrovanými a silně kyselými roztoky solí železitých. Proto oživly ze IV. serie imitací G-ových ony, které byly psány inkousty silně kyselými s takovým nadbytkem solí železitých, že se tu vyskytovaly tyto v koncentrovaných roztocích.

t. ř. 23—28.

. . v kommissi dne 26. února, zkoušel pan B. na pergameně starém písmo nové, zkoušel tu slovo „sich", loužil je ne jen jednou půl minuty, jak v theorii své předpisuje, nýbrž dvakráte a po každé půl minuty, a písmo, které *nemělo oživnouti*, poněvadž bylo teprv několik dní staré, a které tím méně mělo oživnouti, poněvadž bylo louženo dvakrát, — písmo to proti theorii B-ově *oživlo přece!*

Dle protokolu (Č. LXI. 424 ř. 21. zd.) upozornil B. napřed, že se jedná o zvláštní případ, že inkoust proráží, ač jest pergamen velmi tlustý a že nebude rozhodující zkouška prvá. Slovo „sich", které se musilo loužiti dvakrát, sice oživlo, ale ne určitě, neboť obrysy n e b y l y o s t r y a z ř e t e l n y. Kolem něho vznikla s k v r n a, jako u neoživlých. Bylo tedy znaků dosti, že jde o případ mimořádný; skutečně, na druhém konci pergamenu u písmene W svědčily všecky výsledky, že jde o napodobeninu.

t. ř. 29—31.

. . . *pokládá se v exaktních vědách za jistou a bezpečnou theorie, která se experimentem někdy potvrzuje, někdy nepotvrzuje?* Zajisté nikoli! A proto jsem přesvědčen, že theorie páně B-ova strany zkoušky zde vypisované je *klamná.*

U slova „sich" se theorie B-ova také potvrdila, jak bylo v předešlém ukázáno; částečná odchylka nemohla svésti k chybnému posudku, jsouc z patrných okolností vysvětlena. Zcela stejné výsledky mohly by dáti reakce jen za zcela stejných okolností.

t. ř. 16—12 zd.

. . . oživení . . . nezávisí na . . . stáří . . . nýbrž na . . . vyloužení . . . Věc tuto pan B. . . . sám . . . částečně i potvrzuje slovy, „že ožívá každé písmo nedostatečně vyloužené" (tedy i . . . nové), a že „neožívá mnohdy ani písmo staré . . .".

Chemické zkoušení jest vědecké badání se stálým pozorováním a rozvažováním a nikoli jen mechanická manipulace dle receptu. Co vše může v chemikovi zbuditi konečné rozhodnutí, nelze někdy nechemiku dobře pochopiti a nelze někdy

již předvídati, jaké podrobnosti by se měly jako závažné zapisovati do protokollu.

t. 234, sl. p. ř. 8—20.

Našel tedy Giobert, že písmo stářím co do mohutnosti oživnutí *tratí*, . . . p. prof. B. však našel opak toho . . .; jeden z těchto učenců se mýlí; zda Giobert či B.?

Giobertovi poskytla modrého zbarvení celá část rozpuštěná, B-ovi část nerozpuštěná a z rozpuštěné to, co při vymývání z nitra vláken a z kůže vůbec se nevymylo. — Sloučenina hmot inkoustových s hmotou kožní může se proměnou železitých sloučenin v normální chlorid, který dává za nadbytku kyseliny světle žlutý roztok, skoro odbarviti, ale z nitra rozbotnané staré kůže při opírání nemůže tak rychle diffundovati jako chlorid z inkoustu, proniknuvšího vlákna méně dokonale, a z kůže, která s ním tak těsně sloučena nebyla.

t. ř. 29—22 zd.

K tomu připojujeme, že Giobert zkoumal novější a starší písmo psané na témž pergameně, a proto jsou výsledky badání jeho bezpečné a správné . . . Kdo však zkoumá na pergamenech různých a nedbaje důležité věci této závěrky činí, ten dodělá se zajisté výsledku nesprávného.

I B. zkoušel písmo staré a nové na témže pergamenu, když je měl (viz Č. LXI. 425 ř. 13—20), ale nemohl zkoušeti písmo z XIV. století a z r. 1817 na témže pergameně, když takového neměl.

t. ř. 21—4 zd.

P. prof. B. loužil před celou kommissí na padělku slovo „sich" . . . půl minuty . . . a . . . opět půl minuty . . . a — písmo oživlo . . . Pak loužil na témž padělku písmenu W, psanou týmž inkoustem . . . a — písmo neoživlo . . . Plyne tedy z tohoto pokusu toto pravidlo: „Loužíš-li písmo půl minuty, neoživne; loužíš-li je však celou minutu, oživne." Pro neodborníky znázorníme výsledek tento asi takto: „Hodíš-li do vody kus cukru a necháš-li jej tam půl minuty, rozplyne se; necháš-li jej tam však celou minutu, nerozplyne se." Risum teneatis amici!

Slovo sich bylo psáno napřed rukou silnější, W rukou unavenou; W, pravděpodobně na tenčím kraji, se líp vymylo než „sich" na tlustém. Tlustá kůže, prorážení i při tloušťce, nadmíru energické tahy, zář kol písmen, ještě víc pak nutnost dvojího loužení, modravě zelenavá skvrna, neostré a nezřetelné obrysy oživeného jakožto úkazy neobyčejné, neurčité a nesouhlasné volaly, — jak lze viděti již z upozornění B-a, že nebude rozhodující zkouška prvá, — po opakování zkoušky

a toto dalo pak již po volbě vhodnějšího místa výsledek zcela jasný.

Pro neodborníka by se to znázornilo srovnáním: Hodíš-li do vody kostku cukru z jemné cukrové moučky volně tlačenou, rozplyne se za jistou dobu, necháš-li tam kostku cukru, tvrdě, hrubě a hutné krystalovaného, z homole vypilovanou, dvakrát déle, nerozplyne se.

t. 235, sl. p. ř. 27—16 zd.

Že p. B. *stejnoměrně* luhoval každé písmo? — Snad tím, že je luhoval stejnou dobu? Velice se v tom mýlíte. Neboť . . . přijde jen na to, jak hluboko a jak pevně věží železitá sul v pergameně; vrstva hořejší ruzné mohutnosti a složení jest v tom případě zcela irrelevantní. Proto jest při relativném zkoumání nevyluhovatelnosti dvou písem . . . nutno, aby badatel nejprve hořejší (výsledek zkoumání měnící) vrstvu obou písem smyl a pak teprv bylo by lze „soudobé“ loužení nazvati „celkem stejnoměrným“. Pravíme „celkem“ . . .

B. luhoval jednou až třikrát dle pozorovaných okolností, při posuzování výsledku přihlédal pak též k době. Po vícekrát opakovaném zkoušení více než 70 písem postřehl již, kdy jest dosti a stejnoměrně luhováno. Pekaře a kominíka neumyjeme stejnoměrně za stejnou dobu.

t. sl. p. ř. 15—9 zd.

. . . že přesnému úsudku vadí i různé množství klí k různým inkoustum přidávané, jest patrno; inkoust s více klí luhuje se vždy zdlouhavěji než inkoust, v němž bylo klí málo. Myslíme, že by zkouška s kyselinou solnou byla výhodná, kdyby někdo chtěl zkoumati, jak mnoho ve kterém duběnkovém inkoustu je klí.

Jaký význam klí B. přisuzuje, ukazuje Č. LXI. 350 ř. 19 až 351 ř. 16 zd. V námitce zapomíná se, že klí vadí nejen až při loužení kyselinou, nýbrž též již při psaní, zdržujíc vlínání inkoustu mezi vlákna a do nich.

t. ř. 8—236 sl. l. ř. 14.

Že by „za soudobého reagování na písmu starém i novém hmota jednoho písma (v roztoku) splývala v druhou a že by v pergameně smíšeninou obou roztoků nasáklém nenastala reakce přísná a určitá?“ — Tomu nerozumíme. Myslemež si písmena *ab* na témž pergameně psaná, *a* bylo by staré, *b* nové. Luhujme obé dle předpisu, smyjme utvořený chlorid a oživujme žlutou krevní solí. Co má se státi dle tvrzení p. prof. B.? Má oživnouti *a*, nemá oživnouti *b*. Proč? Poněvadž *b* kyselinou solnou úplně změnilo se v rozpustný chlorid, jenž smýváním . . . byl odstraněn. Jak může . . . toto úplně odstraněné *b*, toto *nic* změniti výsledek oživení na . . . *a* . . .?

A naopak, může-li *a* působiti v oživení *b*? Nemůže; *b* zmizí úplně a co z *a* se rozpustilo, vodou se smyje, a kdyby se i úplně nesmylo, co by se utvořilo? Slabě modrá zář kolem *a*, která by šla třeba i přes to místo, kde bylo dříve *b* (kde však nyní již není nic), ale zář tato nikdy ztracené *b* k životu nepřivede.

Starobylé *a* oživí až zelenomodře, z novodobého *b* vznikne zelenomodrá skvrna; *b* se totiž rozpustilo a zasáklo se tam, kam sahala kapka kyseliny solné; následkem diffuse chloridu železitého do vláken vzdoruje tento následujícímu vymývání, a tím právě vznikne u *b* skvrna. U *a* s *b* splynulého nemůže býti zelenomodrá čára v zelenomodré skvrně (byť i bledší) tak zřetelná, jako v poli nezbarveném.

t. ř. 15—18.

Ostatně si Giobert na tyto nesnáze nikdy nestěžoval a nevadilo mu to ani, když dovednou rukou oživoval palimpsesty, jichž různá písma šla přes kříž!

Jiný úkol se jinak řeší. Kdyby byl B. oživoval palimpsesty, místo aby hledal methodu pro stanovení poměrného stáří písma, byl by si třeba také vypracoval v nové době nové methody k tomu účelu.

A. V. 75 ř. 14—15.

Auch mit Salzsäure lassen sie sich nicht so weit entfernen, dass Blutlaugensalz sie nicht wieder erscheinen liesse.

W. soudí dle pokusu na „sviňské usni", že písma (uměle sestárlého?) nelze vyloužiti tak, aby neoživlo žlutou krevní solí.

t. 76 ř. 18—26.

Alle drei Schriften (as 1685, as 1853 a víc než 1853) *verhalten sich gegen Reagentien vollkommen gleich . . ., veschwinden beim Betupfen mit Salzsäure (1 : 1) fast bis zur Unsichtbarkeit nach ½ Minute, vollkommen nach 1 Minute, können aber dann nach dem Waschen mit Wasser durch Blutlaugensalz wieder mit blaugrüner Farbe hervorgerufen werden und zwar mit absolut gleicher relativer Deutlichkeit, Nr. 3 sogar deutlicher als Nr. 2, entsprechend der etwas dunkleren Tinte . . . Die hervorgerufenen bläulichen Schriftzüge von Nr. 1 sind nicht deutlicher als jene von 3.*

Není „vollkommen gleiches Verhalten" zbarví-li se dvě písma „blaugrün" a třetí „bläulich", ježto modrá barva zpravidla znamená u pruské modři větší zhuštění než zelená, stejně zřetelná. Jest ovšem nesnadno srovnávati intensitu dvou různých barev. W. praví, že staré písmo neoživlo zřetelněji než

novější a tmavší z obou písem na „svinské kůži, ale rozhodně neoživlo slaběji, sic by to byl W. zaznamenal proti B-ovi. Že oživlo staré písmo z 1685 zřetelněji než písmo z r. kol 1853, vyplývá z dopisu nepřímo (1. neoživlo prý silněji než 3., tedy jen stejně jako 3., ale toto oživlo víc než 2.). — Byla tedy i zkouška B-ova W-em potvrzena, může-li býti tohoto práce kvapná vůbec něco platná.

t. 123, sl. I. ř. 19—9.

Dle pravidel logiky stačí na vyvrácení chem. zkoušky pana B -a *jediná* instance: p. B. tvrdí, že železité písmo starých rukopisů, vyluhované kyselinou solní, oživuje žlutou krevní solí; nové . . . prý neoživne (tak silně): prof. W. zkoumal dle receptu B-ova takové písmo 35 let staré — a oživlo . . . více než písma starší. Touto jedinou instancí je po zkoušce p. B-a.

Ostatně jsme již . . . citovali ze starého Gioberta, že novější písmo lépe oživuje.

Že by bylo W-ovi písmo 35leté oživlo více než starší, v dopisech W-ových vůbec se nepraví. Naopak Wislicenus zkoušku B-ovu potvrzuje, pokud chceme přihlédati k jeho povrchní práci, ale potvrzuje ji i zkouška Giobertova, poněvadž čím více se u Giobertovy reakce rozpustí, tím méně musí zbýti pro reakci B-ovu a naopak.

Ostatní zkoušky.

A. IV. 160 ř. 11 9 zd.

Že také *ostatní* . . . zkoušky . . . dukazu . . . nepodávají, netřeba zde dokazovati, když sami jejich puvodcové . . . moci důkazné jim nepřičítají.

B. nepřičítal moci dukazné zkoušce vodou. Zkouška ta konala se vlastně proto, aby po smočení a rozmočení postupovaly reakce pravidelně, a nález při ní se zaznamenával jen pro úplnost a jako charakteristika písma. Za to cenil zkoušky ostatní, byly-li správně provedeny, a zkoušku čpavkem shledal spolehlivou i ve zcela mimořádných případech zvláštních napodobenin nejmodernějších, kdy zkouška žlutou krevní solí selhala, takže při odhadu stáří rukopisů stala se nutným doplňkem zkoušky se žlutou krevní solí.

3*

Zkouška kyselinou octovou.

Č. LXI. 422 ř. 20—21.

... písmo zhnědlé bylo vyvozeno touže reakcí též na rukopisech nových ...

Kdy na rukopisech nových písmo zhnědne, uvádí B. t. str. 400 ř. 4. zd.

t. ř. 22—24
a A. IV. 213 ř. 22—19 zd.

... zhnědnutí písma kyselinou octovou není účinkem chemickým, nýbrž mechanickým (pergamen se svraští, žluté na něm písmo zdá se pak hnědším).

... v kommissi 26. února 1887* předložil jsem totiž imitaci ... s touž reakcí, jaká podle pana B. prý jest jen na rkpích starých, a podal jsem vysvětlení té věci proti výkladu páně B-ovu do protokollu.

Jestliže B. na svém posudku setrval, odpovídal tomu jistě jeho nález. B. slovy, že nemá nic proti G-ovu výkladu, neprojevil souhlas, nýbrž jen vědomí, že by G-ovi marně vykládal své náhledy. Výklad ztemnění svraštěním byl by se potvrdil drobnohledem. — Daleko pravděpodobnějším jest výklad dodatečným vznikem tmavého zásaditého octanu železitého. Týž vznikl u starých rukopisů dodatečným účinkem nevyprané kyseliny octové na starou zhuštěnou hmotu inkoustovou, u napodobenin vystoupením kyseliny ze solí normálních, které jsou světlé a málo zřetelné, takže svádějí ku špatnému praní.

A. V. 75 ř. 10—14.

Ich habe mich nämlich selbst überzeugt, dass man einer neuen, mit Galläpfeltinte auf Pergament geschriebenen Schrift auf mancherlei Wegen das „rostfarbige" Aussehen sehr alter Schriften geben kann und dass dieselben dann weder mit Wasser, noch mit concentr. Essigsäure weggewaschen oder auch nur wesentlich blässer gemacht werden können.

Poněvadž W. neuvádí, že způsob B-ův dle Č. LXI. 365 ř. 15—20 a 400 ř. 3—401 ř. 3 zachoval a znal, lze vážně pochybovati, že celé zkoušení dle B-a provedl. Mimo to mohly býti příčinou neblednutí Schweinsleder neb umělé zestárnutí barvy.

t. 76 ř. 27—28.

Auch durch concentrirte Essigsäure verblassen die Buchstaben der Schriften 2 und 3 (z r. kol 1853) ... *nicht.*

---

*) Místo 1887 jest v článku G-ovu 1886.

Schweinsleder není jehněčí pergamen. Sehnanou octovou kyselinou mohla vepřová useň takovým způsobem rozbubřiti, že roztok železitý z ní nevylínal.

Zkouška vanadanem ammonným.

Č. LXI. 423 ř. 1—3, 5—6.

. . . vanadanem hnědnou také rezavé imitace nové, i které jsou psány inkoustem železitým duběnkovým, i kde inkoust byl železitý bez třislanu, . . .

zhnědnutí písma nepochází od nijakého derivatu tříslového, nýbrž od železa.

Škoda, že rádcové G-ovi nepopsali podrobně svých napodobenin a svého postupu pracovního; byla by se mohla různost nálezů a vývodů vysvětliti a platnost způsobu B-a vymeziti; pravděpodobnější však jest, že by se byla potvrdila po vzájemném vysvětlení nedorozumění.

A. IV. 213 ř. 15 zd. až 214 ř. 2.

Pan B. zkoušel RKý vanadanem nikoli aby tím vypátral jeho stáří, nýbrž aby nalezl, byl-li inkoust duběnkový (s tříslovinou) čili nic; hnědnutí bral za svědectví, že inkoust byl duběnkový; tak vykládal věc ještě v sedění závěrečním, když jsem jej interpelloval (26. února t. r.), a tak ji měl i v referátě svém přikládaném ku protokollu; namítl jsem mu, že . . . zhnědnutí nepochází od třísloviny, nýbrž od železité soli; pan prof. B. *uznal tuto opravu* mých rádcův slovy: „nemám nic proti tomu". Nyní v přednášce své (24. března) . . . praví za to *něco z brusu nového* . . ., jako by ztemnění vanadanem bylo svědectvím starobylosti. Odpovídám: *to není pravda.* Důkazy ukazoval jsem . . . 26. února: totiž imitace několik dní staré, natřené vanadanem a — ztemnělé tak jako rukopisy staré.

B. mluví o chování se rukopisů starých k vanadanu ammonnému již 26. února 1887. Jestliže tedy jinde počítá vanadan týž za zkoumadlo na stáří, není v tom nic „z brusu nového". B. této reakce méně užíval, poněvadž mu do druhé návštěvy G-ovy a do IV. serie jeho napodobenin stačila žlutá krevní sůl ve všech případech. — Řekl-li B., že nemá nic proti výkladu G-ových odborníků, jest to jen běžné rčení, a nerozumí se tím ještě, že by byl s výkladem tím souhlasil, neboť ihned dokládá, že setrvává na svém prohlášení.

A. V. 75 ř. 16—17.

Auch die Prüfung mit vanadinsaurem Ammon kann nicht zur Unterscheidung alter und neuer imitierter Schrift verwendet werden.

Bohužel schází — jako u jiných tvrzení W-ových — důvod. Když W. napsal první dopis, neměl ještě písma na pergamenu, a v druhém, kdy měl jediné, už o vanadanové zkoušce nemluví. Nevyvrací se tudíž vanadanová zkouška W-em.

Zkouška čpavkem.

A. IV. 235 sl. p. ř. 24–27.

Proč „skvrna" na padělcích neodolala ammoniaku tolik, jako oživené písmo na jiných rukopisech? Co jest toho příčina? — Gummi arabicum.

Arabská klovatina novodobého inkoustu rozpustila se ovšem při zkoušce vodou, při vyluhování kyselinou a opětném omýváním vodou snadněji, než slizy obsažené v starém inkoustu nebo vzniklé z kůže, ale hlavní věc jest, že skvrna obsahovala modř čerstvě sraženou z pouhého roztoku chloridu železitého a rozptýlenou po veliké ploše, a že proto nemohla odolati.

A. V. 74 ř. 9—3 zd.

Pan B. uvozuje tam . . . ještě také zkoušku pátou: *čpavkem*. O té mluvil v kommissi jako o věci nejisté, proto pominul jsem ji ve svých rozpravách. Avšak i v Č. Č. Mus. . . . mluví o ní rovněž tak hypotheticky a nejistě — (pravě na př., že tou zkouškou „bude *snad* lze nalézti prostředek k rozlišování písma" starého a nového, „*stvrdí-li se* ještě značným počtem zkoušek", že ještě jistá jiná „okolnost *se bude musiti dalšími pokusy* na jisto postaviti" a to že by prý ještě dlouho trvalo, atd.) — pročež ji také nadále mlčením pomíjeti musíme; o čemž sám pan B. mluví se „snad" a „jestli" a t. p., toho přísnější kritika ani všímati si nemusí.

B-ova reakce čpavkem osvědčila se vždy (sic by jí byl nedoporučil), ale poněvadž si ji vymyslil teprve později než ostatní a byl svědomitý a opatrný, chtěl pro své uspokojení, aby se její význam ještě více prozkoušel a zejména, aby se (ježto ji vyzkoušel dosud jen pro rozlišování rukopisů z let kol 1400 a 1800!) — vyzkoušela i u rukopisu z let mezi tím, nehodila-li by se i pro stanovení poměrného stáří rukopisů vůbec.

Spravedlivo jest srovnati s „nejistou" mluvou B-ovou mluvu W-ovu; da ich einige Versuche anstellen wollte — dieselben sind nicht ganz abgeschlossen — da es mir nicht gelungen ist einer rostigen Schrift auf Pergament habhaft zu werden — ich glaube — wahrscheinlich — so möchte ich noch einige Versuche machen — einer Schrift auf gewöhnlichem Pergamente, an welcher ich einige Proben anstellen könnte.

Červené písmo běžné.

A. IV. 235 sl. p. ř. 14—17.

. . . p. prof. B. tvrdí, že ta nuance karmínová jest vrstvou hořejší, p. bibl. Vrťátko . . ., že jest dolejší.

V Č. LXI. 371 ř. 16 praví B. zřetelně, že spodní vrstva písma jest téměř kočenilová, svrchní (ř. 21) do žlutava se klonící.

Barvy a zlacení písmen úvodních.

A. IV. 162 ř. 23—28.

Nynější zkouška chemická rozmnožila svědectví proti pravosti RKého . . . P. prof. B. nalezl . . . berlínskou modř.

t. 204 sl. p. ř. 27—32.

. . . pod berlínskou modří jest barva jiná . . . Také to . . . je lhostejno . . ., *proč by nemohl falsarius okolo 1818 více barvami mazati?*

t. 211 ř. 2- ! zd.

Může pan B. dokázati, že to byly vrstvy kryjící kdysi literu tuto celou?

t. 212 ř. 3—4.

Odkud ví pan B., že ty „zbytky vrstvy zelené" a ty *„sporé zbytky vrstvy červené" nepocházejí od téhož malíře, který tu maloval berlínskou modří?*

t. ř. 11—16.

. . . opakuji to zde: při rukopise, jejž dostáváme z rukou notorického padělatele Hanky, v němž máme bez počtu známek padělanosti, a v němž k tomu ke všemu nalézáme ještě nevyvratné svědectví manipulace novověké, berlínskou modř, — při rukopise takovém hned sahati po benevolentní omluvě a tak apodikticky ji přednášeti . . . je počínání *nekritické.*

t. ř. 20.

Vyskytuje se někde . . . v rukopise pravém berlínská modř?

t. ř. 23—25.

. . . berlínská modř . . . také při RKém nebude vážiti nic, až bude s něho sňata tíha důvodů, svědčících proti jeho . . . pravosti . . .

t. 235 sl. p. ř. 6 - 14.

Smísíte-li zásaditý uhličitan měďnatý zelený s berlínskou modří, byste oné velmi jasné barvě dodal rázu temnějšího, a dáte-li vše do lahvičky s vodou . . . vždy usadí se dole uhličitan měďnatý, nahoře pak berlínská modř. V hodně tekutém roztoku při tlusté písmeně stane se totéž zcela tak, jak to dle novin vykládal p. prof. B. o té karmínové barvě rumělky.

t. ř. 19—23.

Nebude-li však onen roztok dosti tekutý, nesrazí se ona zeleň dolu, nýbrž smísí se s modří berlínskou, a obdržíte zelenou barvu (ale s modrými ostrůvky, jež pod mikroskopem snadno uzříte).

t. 292 ř. 8—20.

. . . **zde stala se panu prof. Šafaříkovi nehoda**. . . . potvrzuje výslovně, že modř litery N „nikde nesahá přes zlato" a usuzuje . . ., že litera N byla *dříve* modří namalována a *potom* teprv že okolní pole bylo polepeno pozlátkem též „starým"; — avšak p. prof. B. dokázal, že právě v tomto *N* je *modř berlínská* . . . Při druhém stala se panu prof. dr. Šafaříkovi spolu *nehoda*, že . . . podal sám látku k důkazu, že nejen malování, ale také zlacení na onom místě je — *manipulace novověká!!*

Jak ukazuje berlínská modř, opravovala se počáteční písmena, když se jejich nerozpustná a jen nalepená barva po rozrušení lepidla oddrobila. Proto nelze z barev a zlacení žádný posudek vyvozovati, neboť když se i najdou, zeleň a zlaté lupínky nad modří nebo i zlatá bronz místo lupínků, byly barvy jen přemalovány a lupínky jen přeloženy při pozdějším vyspravování zlata a přizdobování barev oddrobených.

Posměšky.

Jak viděti v
A. IV. 208 ř. 31—34,
a A. IV. 234 sl. p. ř. 11—4 zd.,
byl B., poněvadž se žádných chyb v práci jeho nenalezlo, alespoň zesměšňován; že tyto nápady dodali chemičtí rádcové, nemusil G. ani připomínati. Zbývá uvésti ještě:

A. IV. 235 sl. l. ř. 4 zd. až sl. p. ř. 5.

Povšimněte si také toho poučení, jak máte z prádla odstraniti rezavou železitou skvrnu inkoustovou. Není-li skvrna ta několik set let stará, postačí, když omyjete ji vodou, neboť „nové rezavé písmo jest

ve vodě rozpustné". Nebude-li však Vám pí. manželka věřiti, okažte jí to černé na bílém v N. L. a Politik. O pravdě tohoto výzkumu chemického nesmí ona pochybovati; neníť odborníkem!

V Č. LXI. 352 ř. 7—10, 398 ř. 11 zd. — 399 ř. 18 i jinde popisuje B. blednutí novověkého písma při smývání tak, že nemůžeme pozorování ta míti za úplně a vždy bezcenná.

t. 236 sl. l. ř. 19—21.

Že jste se marně pídil po Ersch-Gruberově „Archivu", abyste seznal, zdali Giobertti . . . zmiňuje se o mikrografech?

Tento posměšek (z čísla dubnového 1887) týká se však i G-a, neboť týž sám ještě 13. července 1886 podepsal protokol o III. schůzi kommisse, kde se mluví o Giobertim, a protokol o V. schůzi z 13. července 1887, kde se mluvilo o mikrografech. Ještě v únorovém čísle z 1887 užívá se v Athenaeu (IV. 174 sl. l., ř. 15—6 zd.) v deseti řádkách třikrát za sebou slova Giobertí. B. slovo mikrograf opravil již ve Zprávě své, 26. února 1887 odevzdané, na kryptogramm a mikrograf píše v závorkách.

t. sl. p. ř. 11—16.

Vodu . . . odevzdali jsme chemikovi a obdrželi od něho toto parere: „Zdá se mi, že voda tato v podstatě chová se tak, jako jiné vody pitné."

Může se přenésti i na A. IV. 173, sl. l. ř. 16 zd., kde jest „zdá se".

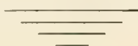
Jestliže ani čeští vysokoškolští docenti nenašli proti B. nic věcného a musili si pomáhati posměšky, jak teprve měli psáti obyčejní novináři, zejména němečtí! Na těch se ovšem nemohlo žádati, aby poznali věc, o které píší (viz o karmínu v **Bohemii LX. č. 55).**

DOSLOV.

Poznámky shora uvedené ukazují, že Gebauer a jeho chemičtí rádcové žádali na Bělohoubkovi pro pravost RKého důkazů takových, jakých chemie a mikroskopie vůbec nikdy nebude moci dáti.

Všecky jejich námitky proti Bělohoubkovým nálezům i vývodům jsou úplně bezpodstatny. Jejich vlastní zkoušky daleko nedosahují přesností zkoušek Bělohoubkových. Vidíme-li, jakých povrchností se dopouštěli protivníci RKého v chemické části sporu, pozbudeme veškeré obavy, že by byli měli protivníci v jiných odborech při důkazech padělanosti větší úspěch; nebyli by se musili utíkati k námitkám, činěným proti chemické zkoušce.

Snad měli pochybovatelé pravdu v něčem jiném, ale mýlili se jistě, podezírajíce starobylost RKého!



OBSAH.